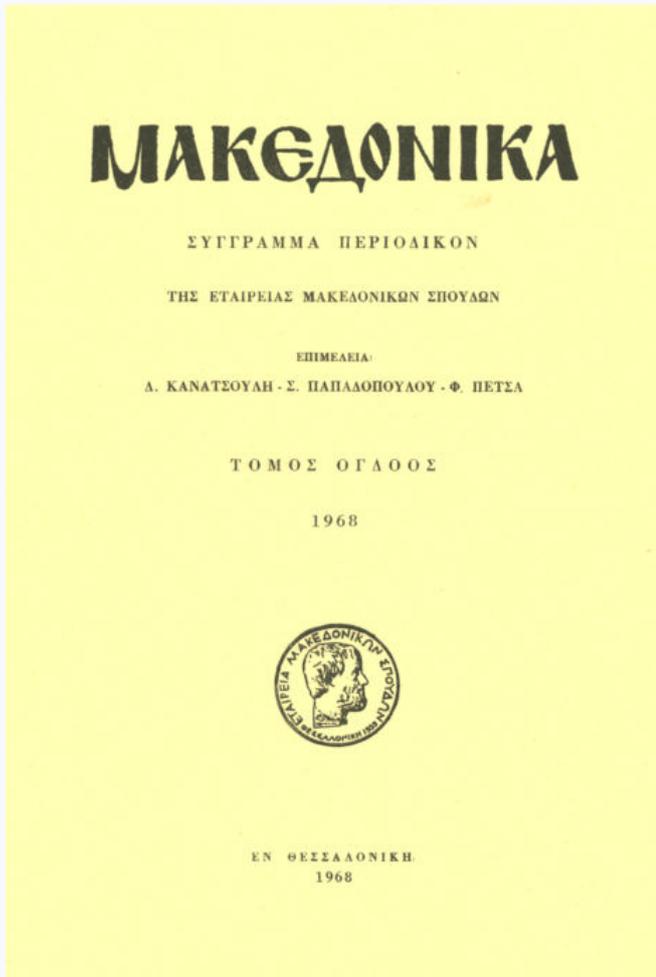

Μακεδονικά

Τόμ. 8, Αρ. 1 (1968)

Ιωάννου Κ. Βασδραβέλλη, Οι Μακεδόνες συνεργάτες του Ρήγα Βελεστινλή και τα επαναστατικά ρεύματα της εποχής

Χαράλαμπος Κ. Παπαστάθης

doi: [10.12681/makedonika.316](https://doi.org/10.12681/makedonika.316)

Copyright © 2014, Χαράλαμπος Κ. Παπαστάθης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπαστάθης Χ. Κ. (1968). Ιωάννου Κ. Βασδραβέλλη, Οι Μακεδόνες συνεργάτες του Ρήγα Βελεστινλή και τα επαναστατικά ρεύματα της εποχής. *Μακεδονικά*, 8(1), 414–415. <https://doi.org/10.12681/makedonika.316>

Ἡ μελέτη του στό σχετικά περιορισμένο ἀριθμό τῶν σελίδων τῆς διευκρινίζει κατ' ἀρχὴν τὸν ὄρο Μακεδονία καὶ κατόπιν διεξέρχεται μὲ συντομία καὶ σαφήνεια τίς διάφορες πολιτικές, διπλωματικές καὶ πολεμικές φάσεις τοῦ Μακεδονικοῦ Ζητήματος μετὰ τὴν ἴδρυση (1835) τοῦ πρώτου Βουλγαρικοῦ σχολείου στό Γαβρονο τῆς Β. Βουλγαρίας. Οἱ φάσεις αὐτὲς κατὰ τὸν συγγραφέα εἶναι : τὰ Πανσλαβιστικά Συνέδρια, ἡ ρωσικὴ διείσδυση στὰ Βαλκάνια, ἡ ἀνακήρυξη τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας (1870), ἡ θνησιγενὴς Μεγάλῃ Βουλγαρία τοῦ Ἀγίου Στεφάνου καὶ ἡ διάλυσή της ἀπὸ τὸ Συνέδριο τοῦ Βερολίνου (1878). Ὁ συγγραφεὺς τοποθετεῖ τὸν κυρίως Μακεδονικὸ Ἀγῶνα μετὰξὺ τοῦ 1885 καὶ 1908. Ἡ πρώτη χρονολογία ἀφορᾷ τὴν πραξικοπηματικὴν προσάρτηση τῆς Ἀνατολικῆς Ρουμυλίας στὴ Βουλγαρικὴ Ἡγεμονία καὶ ἡ δευτέρη τὴν ἐπανάσταση τῶν Νεοτούρκων. Ἐξετάζει ἐπίσης διεξοδικὰ τίς προσπάθειες τῶν Ἑλλήνων κληρικῶν, διδασκάλων καὶ προξένων, τοὺς ἀγῶνες τῶν γηγενῶν καὶ ἀπὸ τὴν ἐλευθέρῃ Ἑλλάδα μαχητῶν, παρέχει στοιχεῖα γιὰ τὴ δράση τοῦ βουλγαρικοῦ κομμάτου, τῶν ξένων προπαγανδῶν καὶ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, ὅπως τὰ προγράμματα τῆς Βιέννης (1902) καὶ Μύστεργκ (1903), καὶ γιὰ τὴ λεγομένη ἐπανάσταση τοῦ Πλιντεν. Τὸ τελευταῖο μέρος τοῦ βιβλίου, ὅπου ἐξιστορεῖται ἡ περίοδος 1903-1908, διανθίζεται μὲ ἀρκετὰ χαρακτηριστικὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ ἀπομνημονεύματα μακεδονομάχων, πού καθιστοῦν τὴν ἀνάγνωσή του εὐχάριστη καὶ ζωντανή. Ὡς κύριους συντελεστὲς τῶν ἐλληνικῶν ἐπιτυχιῶν ὁ συγγραφεὺς θεωρεῖ τὴν ἀρτία ὀργάνωση τῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων, τίς ἀρετὲς καὶ τὴν ἀποφασιστικὴν τῶν γηγενῶν καὶ ἀπὸ τὴν ἐλευθέρῃ Ἑλλάδα καὶ τὴν ὑπόδουλη ἀκόμη Κρήτῃ ἀγωνιστῶν.

Ὁ κ. Μαυροῦδης ἔδωσε ἔργο μὲ ἐνότητα καὶ σαφήνεια, τὸ ὄφρος τοῦ ὁμοῦ θυμίζει προφορικὸ λόγο, ἂν καὶ πουθενὰ δὲν ἀναφέρεται ὅτι ἡ ἐργασία του εἶναι κείμενο ὁμιλίας. Ἐπίσης οἱ παραπομπὲς σὲ κείμενα καὶ μελέτες εἶναι ἐλάχιστες. Πέρα ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ μειονεκτήματα δὲν ἔχουμε παρὰ νὰ ἐπαινέσουμε τὸ συγγραφέα γιὰ τὴν καλὴ του ἐργασία.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

Ἰωάννου Κ. Βασδραβέλλη, Οἱ Μακεδόνες συνεργάτες τοῦ Ρήγα Βελεστινλή καὶ τὰ ἐπαναστατικὰ ρεύματα τῆς ἐποχῆς, Θεσσαλονίκη 1968, 8ον, σελ. 20. [Ἐκδοσις Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, Μακεδονικὴ Λαϊκὴ Βιβλιοθήκη, ἀριθμ. 18].

Ἡ συμμετοχὴ τῆς Μακεδονίας στὴν ἐπανάσταση τοῦ 1821 δὲν συγκίνησε νωρὶς τὴν ἐλληνικὴ ἱστοριογραφία καὶ ἔτσι λίγα χρόνια μόλις πρὶν τὸν Β' παγκόσμιον πόλεμον ἄρξισαν νὰ ἐμφανίζονται σχετικὲς μελέτες. Στὸν τομέα αὐτὸν χρέος εἶναι νὰ ἐξαρθῇ ἡ συμβολὴ τοῦ κ. Ἰ. Κ. Βασδραβέλλη, Γενικοῦ Γραμματέως τῆς Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, πού ἀφιερῶθηκε στὴ νεώτερη μακεδονικὴ ἱστορία καὶ μᾶς χάρισε πολυάριθμα ἔργα ρηζικέλευθα καὶ ρωμάλια. Στὴ νέα του μελέτῃ, πού δόθηκε ὡς ὁμιλία στίς 16 Μαρτίου 1966 στὴν Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν, ἀσχολεῖται μὲ τίς ἐπαναστατικὲς κινήσεις τῶν ξενιτεμένων Μακεδόνων στίς παραμονὲς τοῦ 1821 καὶ ἰδιαίτερα μὲ τοὺς Μακεδόνες συνεργάτες τοῦ Ρήγα Βελεστινλή.

Στὴν ἀρχὴ τῆς μελέτης του ὁ συγρ. ἐξετάζει τὴν ἐπίδραση τῆς γαλλικῆς ἐπανάστασεως στὴ διαμόρφωση τοῦ ἐπαναστατικοῦ πνεύματος τῶν Ἑλλήνων μεταναστῶν, πού οἱ περισσότεροὶ τοὺς κατὰγονταν ἀπὸ τὴν Μακεδονία. Σὲ νευραλγικὰ κέντρα τῆς Κ. Ἑuropῆς, σὰν τὴ Βιέννη, Βουδαπέστη, Τέμπεσβαρ, Τεργέστη, στίς Παραδουναβίες Ἡγεμονίες καὶ στὴ Νότια Ρωσία ἀκόμη, ἔντονη ἦταν ἡ παρουσία τοῦ μακεδονικοῦ στοιχείου, ἰδιαίτερα τῶν Δυτικομακεδόνων. Οἱ Μακεδόνες αὐτοί, ἀφιερῶμένοι στὸν Κερδῶο μὰ καὶ στὸ Λόγιο συνάμα Ἐρμῆ, δημιούργησαν παροικίες ὅλο σφρίγγος καὶ ζεστῆ καὶ βρίσκονταν σὲ τέτοιο πολιτιστικὸ ἐπίπεδο ὥστε τὸ κήρυγμα τῆς γαλλικῆς ἐπανάστασεως γιὰ ἐθνικὴ καὶ

κοινωνική ελευθερία βρήκε έτοιμο έδαφος να βλαστήσει σε περιοχές όπου βασιλεύαν οι αντίλαϊκές μοναρχίες των 'Αυβούργων, των Ρομάνωφ και των 'Οσμανιδών.

Με τὸ κήρυγμα τοῦ Βελεστινλή ἦταν ἐπόμενο νὰ κινητοποιηθοῦν οἱ πατριωτικοὶ κύκλοι τῶν ἑλληνικῶν αὐτῶν παροικιῶν καὶ νὰ συνδεθοῦν μ' αὐτὸν ἀρκετοὶ ἰδεολόγοι, ποὺ οἱ πιὸ πολλοὶ συνελήφθησαν ὅταν ἡ κίνηση τοῦ Βελεστινλή προδόθηκε στὴν ἀστυριακὴ ἀστυνομία. Ἐξετάζοντας τὸν τόπο καταγωγῆς τῶν συλληφθέντων διαπιστώνουμε ὅτι οἱ περισσότεροὶ κατάγονται ἀπὸ τὴ μακεδονικὴ γῆ. Μὲ τὴ ζωὴ καὶ τὴ δράση τους ὁ κ. Βασδραβέλλης ἀσχολεῖται στὸ δεύτερο μέρος τῆς ἐργασίας του.

Ὁ συγγρ. μέσα σὲ λίγες σελίδες μᾶς ἔδωσε μελέτημα ἀξιόλογο, ποὺ ζωντανεῖ τὴν ἐπαναστατικὴ ἀτμόσφαιρα τῶν χρόνων τῶν μεγάλων προσδοκιῶν τοῦ γένους μας. Τὸ ἔργο εἶναι ἐμπλουτισμένο μὲ πορίσματα ἀπὸ ἀρχαικῆς ἐρευνῆς καὶ βαθεῖα γνώση καὶ τῆς νεότερης βιβλιογραφίας. Ἐδῶ πάντως θὰ ἤθελα νὰ προσθέσω ὅτι ἡ ἔλλειψη παραπομπῶν σὲ ἀναφερόμενα ὑποσπύσματα ἀπὸ ἔργα ἢ ἐπιστολές τοῦ Κοραῆ, Φ. Πέτροβιτς καὶ Ἄ. Ρασίμ δυσκολεύει τὸν εὐσυνειδητο ἀναγνώστη.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

Σ τ ε φ ἄ ν ο υ Ἰ. Π α π α δ ο π ο ὄ λ ο υ, Ἡ προετοιμασία τοῦ ἀγῶνος τῆς παλιγγενεσίας στὴ Μακεδονία, Θεσσαλονίκη 1968, 8ον, σελ. 22. [Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν, Μακεδονικὴ Λαϊκὴ Βιβλιοθήκη, ἀριθμ. 16].

Ἡ μελέτη τοῦ κ. Στ. Παπαδοπούλου, πανηγυρικός στὴν ἐθνικὴ ἑορτὴ τῆς 25 Μαρτίου 1968 ἀπὸ τὴν Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν, ξεφεύγει ἀπὸ τὰ συνηθισμένα πλαίσια τῶν ἑορταστικῶν λόγων. Ὁ συγγρ. προτίμησε ἀντὶ τῶν γνωστῶν ὕμων νὰ ἀναλύσει τοὺς γενεσιουργοὺς παράγοντες καὶ τὶς δυνάμεις ποὺ προετοίμασαν τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1821 στὸ μακεδονικὸ χῶρο. Αὐτὸ βέβαια, ὅπως τονίζει ἄλλωστε καὶ ὁ συγγρ., δὲν σημαίνει ὅτι ἡ παλιγγενεσία τοῦ 21 στὸν ἑλληνικὸ βορρᾶ ἀποτελεῖ φαινόμενο ξεχωριστὸ ἀπὸ τὸ νότο. Ἀνάμεσα ὅμως στὶς δύο περιοχές ὑπῆρξαν ὀρισμένες διαφοροποιήσεις τόσο στὴν κατάσταση ποὺ ἐπικρατοῦσε κατὰ τοὺς αἰῶνες τῆς δουλείας ὅσο καὶ στὴν προετοιμασία τοῦ ξεσηκωμοῦ. Οἱ διαφοροποιήσεις αὐτές εἶναι ἡ αἰτία ποὺ ὁ βόρειος ἑλληνισμὸς παρέμεινε σκλαβωμένος ἑκατὸ χρόνια σχεδὸν περισσότερο ἀπὸ τὸ νότιο.

Στὸ πρῶτο μέρος ὁ συγγρ. ἀσχολεῖται μὲ τὶς διαφοροποιήσεις κατὰ τὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατίας. Ἐνῶ ἡ Ν. Ἑλλάδα καὶ τὰ νησιά ἦταν τὸ θέατρο πολέμου μεταξὺ Τούρκων καὶ διαφόρων Εὐρωπαίων, ἡ Μακεδονία βρισκόταν ἔξω ἀπὸ τὸ πολεμικὸ αὐτὸ πεδίο. Δεύτερη σπουδαία διαφορά συνιστοῦν οἱ ἐθνολογικῆς ἀλλοιώσεις τοῦ βορείου χώρου μὲ τὴν ἐγκατάσταση πολυαριθμῶν Ὁθωμανῶν, συνεχῶς ἄλλωστε αὐξανομένων μὲ τὸ παιδομάζωμα καὶ τὶς βιαιοπραγίες τῶν διερχομένων στρατευμάτων, ὀξυτέρων καὶ τῶν δύο στὴ Μακεδονία ἀπ' ὅ,τι στὴν κάτω Ἑλλάδα. Ἐπὶ πλέον ἡ θέση καὶ διαμόρφωση τῆς Μακεδονίας ἐπέτρεπε στοὺς Τούρκους μεγαλύτερη εὐχέρεια κινήσεων καὶ συνάμα ἐντονότερη ἐπιτήρηση, μὰ καὶ ἐδῶ περνοῦσαν ὄλες οἱ διαβάσεις ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη πρὸς τὶς εὐρωπαϊκῆς ἐπαρχίες τῆς αὐτοκρατορίας.

Στὸ δεύτερο μέρος τονίζονται οἱ παράγοντες ποὺ προετοίμασαν τὴν ἐπανάσταση στὴ Μακεδονία, κοινοὶ βέβαια σὲ γενικὲς γραμμὲς μὲ τὴ Νότια Ἑλλάδα, ἀλλὰ εἰδικότερα μὲ ὀρισμένες διαφοροποιήσεις. Ἐτεῖ ἡ Ἐκκλησία πρῶτ' ἀπ' ὅλα, διαθέτει στὴ Μακεδονία καὶ τὸ Ἅγιο Ὄρος, τὴν «Μεγάλῃ Ἀκαδημία τοῦ ὀρθοδόξου μοναχισμοῦ», ὅπως ἔλεγε ὁ ἐπίσκοπος Σάμου Γεωργεῖρηνης, καθὼς καὶ μερικὰ ἄλλα θρησκευτικὰ κέντρα. Οἱ ἀγῶνες τῆς Ἐκκλησίας πέτυχαν νὰ κρατήσουν πολλοὺς ὑποδοῦλους μακριὰ ἀπὸ τὸν ἐξισλαμισμὸ. Ἡ ἀντίθεση τῶν τελευταίων πρὸς τὸν κατακτητὴ ἐκφράσθηκε δυναμικὰ μὲ τοὺς κλέφτες